

Les polítiques de comunicació

José Joaquín Blasco Gil

Observatori de Polítiques de Comunicació de l'Institut de la Comunicació
de la Universitat Autònoma de Barcelona (OPC InCom-UAB);
Facultat de Ciències de la Comunicació Blanquerna
(Universitat Ramon Llull)

Aquest capítol descriu les polítiques públiques de comunicació amb incidència sobre el sistema comunicatiu català desplegades durant el bienni 2011–2012. En aquest període han estat protagonistes els canvis en els models de govern i de gestió dels mitjans públics, així com els efectes que la crisi ha tingut sobre les actuacions basades en el suport econòmic de l'administració. El text també aborda els treballs per a la creació d'una autoritat audiovisual espanyola, la intervenció en el procés de concentració de la propietat televisiva viscuda a Espanya i les diferents iniciatives d'àmbit català i estatal sobre les polítiques cinematogràfiques.

BLASCO GIL, José Joaquín (2013): "Les polítiques de comunicació", a CIVIL I SERRA, Marta; BLASCO GIL, José Joaquín; GUIMERÀ I ORTS, Josep Àngel, eds.: *Informe de la comunicació a Catalunya 2011–2012*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Col·lecció Lexikon Informes, 3, pàgs. 217–234. e-Pub gratuït a <http://www20.gencat.cat/docs/EADOP/Publicacions/Continguts/epubs/lexikon/InformeDeLaComunicacioACatalunya11-12.epub>

Un dels primers reptes que tenia el Congrés sorgit de les eleccions de novembre de 2011 era trobar un substitut per a Alberto Oliart, que va dimitir de la presidència de la Corporació RTVE l'estiu de 2011

1. Introducció

Aquest capítol aborda les principals polítiques públiques d'àmbit espanyol i català amb repercussió sobre el sector de la comunicació a Catalunya durant el bienni 2011–2012. Per fer-ho, ens servirem del concepte de polítiques de comunicació utilitzat tradicionalment en aquest informe. No obstant això, a diferència d'altres edicions, l'estructura del text tindrà dos grans epígrafs, un de dedicat a les polítiques de comunicació a Espanya i un altre per a les de Catalunya, de manera que les polítiques públiques desenvolupades per organismes internacionals s'han inclòs, quan pertoca, en algun d'aquests dos apartats.

2. Les polítiques de comunicació a Espanya

En el període objecte d'aquest capítol hem viscut un canvi governamental a escala estatal amb conseqüències importants sobre les polítiques públiques de comunicació. Com veurem, les principals iniciatives en aquest àmbit s'han produït després de l'arribada del Partit Popular (PP) a l'executiu. Han estat, només en part, conseqüència de l'aplicació del seu programa electoral per als comicis del 20 de novembre de 2011 (PP, 2011). Entre els seus compromisos, el PP incloïa, per exemple, la supressió del cànon digital, la creació d'un organisme regulador de les telecomunicacions i el sector audiovisual, la implantació de les xarxes mòbils de quarta generació o la introducció de la possibilitat de privatitzar les televisions públiques autonòmiques i limitar-ne l'endeutament. Aquestes són algunes de les qüestions que abordarem a continuació, però, curiosament, una de les polítiques més importants del bienni no estava prevista al programa electoral del PP: el canvi en el model de govern de Radiotelevisió Espanyola (RTVE).

2.1. Les polítiques respecte a RTVE

Un dels primers reptes que tenia el Congrés sorgit de les eleccions de novembre de 2011 era trobar un substitut per a Alberto Oliart, que va dimitir de la presidència de la Corporació RTVE l'estiu de 2011. Amb 81 anys, Oliart va marxar esgrimint motius personals i de salut. La premsa va fer públic que poc abans de la seva marxa RTVE havia concedit un contracte a una productora administrada pel seu fill (*Avui*, 07-07-2011, pàg. 41). Alhora, si bé Oliart havia estat escollit el 2009 amb el suport del Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE), Coalició Canària, Convergència i Unió (CiU) i el Partit Popular, poc abans de les eleccions municipals de maig de 2011 el partit conservador va capgirar la seva posició i en va qüestionar la idoneïtat pel càrrec i el va acusar de manipular els informatius.¹ A la seva dimissió no se'n va nomenar substitut, motiu pel qual els membres del Consell d'Administració de l'ens van establir un sistema rotatori per ocupar la presidència de RTVE, tot exigint als grups parlamentaris que arribessin a un acord.

L'entesa necessària entre els dos partits majoritaris a les Corts no va arribar abans ni després de les eleccions generals de la tardor de 2011. El nou govern conservador va canviar la llei de RTVE mitjançant un reial

1. Es poden seguir aquestes acusacions a les transcripcions de la comissió parlamentària de control a RTVE (a títol il·lustratiu, vegeu el *Diari de Sessions de les Corts Generals*, Comissions Mixtes, 12-04-2011). Sens dubte, les protestes del PP van tenir el seu màxim exponent durant l'entrevista que la periodista Ana Pastor va fer a la secretària general dels populars, María Dolores de Cospedal. Vegeu RTVE.es (2013) [En línia]. www.webcitation.org/6GPwzmiip

decret llei.² Amb la reforma, per triar tant els consellers com el president de RTVE calia una majoria parlamentària de dos terços en una primera votació i, en cas de no assolir-la, en segona votació bastaria la majoria absoluta, és a dir, la majoria que dóna suport al Govern. Alhora, la reforma reduïa de dotze a nou els membres del Consell d'Administració, la qual cosa deixava sense representants els sindicats —abans en proposaven dos—, que van passar a nomenar un nou integrant del Consell Assessor. Des de llavors, cap dels membres del Consell d'Administració, excepte el president, té dedicació professional plena, cosa que reforça el poder del màxim executiu. L'escollit pel càrrec va ser Leopoldo González Echenique, advocat de l'Estat, triat en segona votació el juny de 2012 amb els vots del PP i Convergència i Unió.

Amb González Echenique van començar els canvis directius i també de presentadors i directors de programes. El mateix dia que va prendre possessió del càrrec, abans fins i tot de designar el director de TVE, González Echenique va nomenar el nou cap d'Informatius de TVE, Julio Somoano. El Consell d'Informatius de TVE —que per llei ha d'emetre un pronunciament no vinculant— va rebutjar el seu nomenament, seguint l'opinió majoritària dels treballadors, recollida en un referèndum intern.

Des de llavors s'han succeït les crítiques a la línia informativa dels mitjans públics (vegeu la transcripció de les comissions de control parlamentari) i també les desavinences internes, expressades principalment per mitjà del Consell d'Informatius.³ Deixant al marge fets puntuals sobre continguts i criteris informatius que no analitzarem aquí, són destacables algunes constatacions objectives sobre aquesta dinàmica. N'és una mostra la preocupació que expressava el Consell d'Europa (2013) per les pressions polítiques exercides sobre els mitjans públics en països com Hongria, Itàlia, Romania, Sèrbia, Ucraïna i també Espanya, tot i que no esmentava, específicament, si es tractava dels d'àmbit estatal.

Un altre indicador extern sobre l'impacte dels canvis organitzatius i programàtics a RTVE són les audiències i, especialment, les de la programació informativa. RNE Radio 1, amb una graella generalista eminentment informativa, va tancar el 2012 amb 200.000 oients menys que el 2011. En el mateix període els teletinformatius diaris de La 1 perdien uns dos milions d'espectadors en conjunt, tendència accentuada els primers mesos de 2013 (*El Periódico de Catalunya*, 30-11-2012, pàg. 85; 15-12-2012, pàg. 61; *El País*, 02-03-2013, pàg. 60).

Un altre element de referència de la regulació de la radiotelevisió pública és el seu sistema de finançament. La reforma de 2009 no ha aportat estabilitat a la corporació, ans al contrari: el 2011 RTVE va tancar amb un dèficit de 29 milions d'euros, i el 2012, de 113 milions (*El Punt Avui*, 22-03-2013, pàg. 45). Les xifres negatives tenen relació amb una caiguda d'ingressos considerable. D'una banda, el Govern del PP va anunciar pel 2011 una reducció de la seva aportació de 204 milions d'euros i de 50 milions pel 2012. Per contra, va elevar del 80% previst per llei al 100% el percentatge de contribució de la taxa per l'ús de l'espectre radioelèctric per finançar RTVE (*Expansión*, 02-20-2012, pàg. 6; *El Punt Avui*, 26-10-2012, pàg. 45). Tot i això, les múltiples vies d'ingressos de la corporació pública han fet aquest sistema, especialment en situació de crisi, molt inestable i fràgil, segons la descripció a les Corts Generals del màxim

Un altre element de referència de la regulació de la radiotelevisió pública és el seu sistema de finançament. La reforma de 2009 no ha aportat estabilitat a la corporació, ans al contrari

2. Reial decret llei 15/2012, de 20 d'abril, de modificació del règim d'administració de la Corporació RTVE, previst a la Llei 17/2006, de 5 de juny (*BOE*, 21-04-2012). El 17 de maig següent, el Congrés va convalidar sense modificacions el text del real decret llei. Aquesta figura jurídica està prevista només per legislar en casos d'extraordinària i urgent necessitat. Sobre el seu ús desmesurat en només un any de legislatura se n'ha fet ja una anàlisi acadèmica. Vegeu GÓMEZ LUGO (2013).

3. Vegeu CONSELL D'INFORMATIUS DE TVE [En línia]. www.webcitation.org/6HCYEKb5K

El Govern del PP també va promoure una altra modificació legislativa per introduir nous models de gestió a les televisions autonòmiques i fer-ne possible la privatització

executiu de RTVE, González Echenique (*Diari de Sessions de les Corts Generals*, Comissions Mixtes, 20-03-2013, pàg. 25). Aquesta vulnerabilitat encara podria augmentar si el Tribunal de Justícia de la Unió Europea acaba donant la raó a les operadores de telecomunicacions, que van recórrer l'impost del 0,9% dels seus ingressos bruts d'exploació per finançar RTVE.⁴

2.2. Noves formes de gestió per a les corporacions audiovisuals autonòmiques

Tal com ja havia anunciat, el Govern del PP també va promoure una altra modificació legislativa per introduir nous models de gestió a les televisions autonòmiques i fer-ne possible la privatització.⁵ Amb aquesta modificació, s'inclouen les opcions de gestió directa tradicional mitjançant una empresa pública, la gestió indirecta per part d'una empresa privada o bé per una fórmula mixta pública-privada. A més, la norma derogava els apartats que prohibien l'externalització de la producció d'informatius i que exigien que almenys el 50% de la programació fos de producció pròpia. Cal matisar, però, que abans de l'aprovació d'aquesta norma, Sarabia Andúgar, Sánchez Martínez i Fernández Alonso (2012) ja detectaven diferents graus d'externalització, especialment a les televisions autonòmiques creades als anys 2000.⁶ La reforma, per tant, legalitzaria alguns d'aquests casos i, sobretot, obriria la porta a un major grau d'externalització o, fins i tot, a la privatització de les televisions històriques. De fet, Canal 9 i Telemadrid han endegat durant el bienni importants processos d'externalització de la producció, amb massius expedients de regulació d'ocupació, que han afectat 1.167 i 861 treballadors respectivament. En l'últim cas, però, la justícia els ha declarat improcedents per les indemnitzacions atorgades (*El Punt Avui*, 03-12-2012, pàg. 45; 10-04-2012, pàg. 45).

A més d'aquests canvis en els models de gestió, la reforma de la llei audiovisual també va introduir novetats en el sistema de finançament de les corporacions audiovisuals autonòmiques. Així, en la línia de les polítiques d'austeritat dictades pel Govern espanyol, la llei va prohibir als ens públics la possibilitat d'endeutar-se, de manera que qualsevol dèficit generat s'ha d'incorporar als pressupostos de l'any següent com una reducció del capital disponible.

2.3. Intervenció en l'estructura del mercat de la TDT espanyola

La tardor de 2011, les empreses propietàries d'Antena 3 i La Sexta feien oficial la voluntat de fusionar-se, tal com ho havien fet les concessionàries de Telecinco i Cuatro dos anys abans. El procés havia de ser validat prèviament per la Comissió Nacional de la Competència (CNC), que entenia que la fusió podia tenir efectes sobre els competidors en la producció i comercialització de continguts audiovisuals, sobre els concessionaris de televisió i sobre el mercat publicitari. L'àrbitre dels mercats va fer públic el seu dictamen el juliol següent (CNC, 2012), tot

4. Per a més informació vegeu aquest mateix capítol de l'*Informe de la comunicació a Catalunya 2009-2010*. Al final de 2012, Vodafone va anunciar que deixava d'oferir serveis audiovisuals per quedar així exempta de pagar l'impost per finançar la radiotelevisió pública. Font: COMUNICACIÓ 21 (2012) [En línia]. www.webcitation.org/6GYVkvIAU

5. Llei 6/2012, d'1 d'agost, de modificació de la Llei 7/2010, de 31 de març, general de la comunicació audiovisual, per flexibilitzar els modes de gestió dels serveis públics de comunicació audiovisual autonòmics (*BOE*, 02-08-2012).

6. Algunes d'elles cedien a grups privats la producció dels informatius (*El País*, 25-01-2012, pàg. 32).

autoritzant l'operació amb les condicions següents, aplicables durant cinc anys:

- L'entitat resultant de la fusió no podria comercialitzar la publicitat de tercers.
- Els canals Antena 3 i La Sexta haurien de vendre la publicitat per separat.
- Cap de les empreses de comercialització podria vendre la publicitat de canals amb una audiència conjunta superior al 18% de quota.
- Publicació trimestral de l'oferta de productes publicitaris.
- Limitació a l'emissió d'anuncis amb pauta única (difusió simultània per diversos canals o *simulcast*).
- Impossibilitat de condicionar els preus al fet d'invertir en tots o part dels canals.
- Impossibilitat d'ampliar el nombre de canals amb el lloguer a tercers.
- Limitació de contractes de drets en exclusiva a tres anys.

Antena 3 i La Sexta van qualificar les condicions d'injustes i discriminatòries, atès que eren més dures que les imposades en l'operació de fusió entre les concessionàries de Telecinco i Cuatro.⁷ Certament era així, però el mercat havia variat des de 2009 i, per tant, semblaria raonable que l'autoritat de la competència imposés més limitacions.

No obstant això, amb la fusió en perill, l'agost de 2012 el Govern espanyol va suavitzar notablement les condicions de la CNC, especialment en l'àmbit publicitari, flexibilitzant les restriccions a comercialitzacions conjuntes. L'executiu argumentava la seva actuació per garantir el pluralisme informatiu i protegir l'interès general. Les noves condicions van ser acceptades pels operadors, que anunciaven la seva fusió efectiva a partir de l'1 d'octubre (*Ara*, 27-09-2012, pàg. 44).

L'actuació del Govern espanyol va ser clau per permetre l'operació i configurar així el duopoli de la televisió terrestre privada que caracteritza el sector al final del bienni 2011-2012. L'Associació Espanyola d'Anunciant i el Grupo Intereconomía van recórrer el cas al Tribunal Suprem. Tots dos van acabar retirant el recurs després d'arribar a acords amb Antena 3 en relació a l'accés al mercat publicitari.

Precisament, una sentència del Tribunal Suprem està en l'origen de la incertesa amb què acaba el bienni sobre l'estructura futura del mercat de la televisió d'àmbit estatal. La tardor de 2012 el tribunal va resoldre un recurs presentat contra la concessió del Govern socialista d'un múltiplex sencer a cada operador estatal de TDT després de l'apagada analògica.⁸ La sentència considera que s'hauria d'haver convocat un concurs per atorgar els nous canals i declara nul·les aquestes llicències, que van permetre l'aparició de nou canals ara qüestionats.⁹ L'executiu del PP va iniciar els tràmits pel seu compliment el març de 2013 en el marc del procés del dividend digital, és a dir, la reorganització de freqüències de la TDT per introduir la telefonia mòbil de quarta generació, inicialment

L'actuació del Govern espanyol va ser clau per permetre la fusió de les empreses propietàries d'Antena 3 i La Sexta i configurar així el duopoli de la televisió terrestre privada que caracteritza el sector al final del bienni 2011-2012

7. Malgrat que les condicions eren més toves, el seu incompliment ha suposat ja a Mediaset sancions de la CNC per valor de 19,2 milions d'euros (*El Mundo*, 08-02-2013, pàg. 62).

8. Si el procés de digitalització de la televisió terrestre ja s'ha completat, en l'àmbit radiofònic és tota una incògnita. Per a més informació vegeu l'apartat 2 del capítol "La ràdio" d'aquest mateix informe.

9. *BOE*, 21-12-2012.

prevista pel gener de 2014 (*El País*, 23-03-2013, pàg. 38). El maig de 2013 encara no s'havia pres una decisió en ferm.

2.4. Futura autoritat audiovisual, regulació publicitària i revisió de la política cinematogràfica

Quan el Partit Popular era a l'oposició havia criticat la intenció del Govern socialista de posar en marxa el Consell Estatal de Mitjans Audiovisuals (CEMA), recollit a la llei audiovisual. Per això, en arribar al poder, el partit conservador va anunciar la inclusió de l'organisme en una nova "macroautoritat". Es tracta de la Comissió Nacional dels Mercats i la Competència (CNMC), que està previst que agrupi no només les competències en matèria de regulació audiovisual, sinó també en energia, telecomunicacions, competència, xarxa ferroviària, sector postal, transport, joc i aeroports. El projecte de llei en tramitació ha rebut fortes crítiques per la falta d'independència de l'organisme —tots els seus membres serien nomenats pel Govern— i la pèrdua de competències a favor del poder executiu (*El País*, 25-02-2013, pàgs. 24 i 25).¹⁰ En qualsevol cas, en el moment d'escriure aquest capítol, el maig de 2013, la creació d'aquesta nova autoritat encara està en tramitació a les Corts Generals.

En absència del CEMA i mentre no existeixi la nova CNMC, les competències en matèria de comunicació audiovisual s'han mantingut fonamentalment en mans del Ministeri d'Indústria, Energia i Turisme, des de la Secretaria d'Estat de Telecomunicacions i Societat de la Informació. Des d'aquesta instància, per exemple, s'han exercit les activitats de control i sanció dels operadors. Durant el primer bienni complet d'aplicació de la nova llei audiovisual destaca l'augment de les sancions imposades per excedir els límits horaris de publicitat i per l'abús de la publicitat encoberta.¹¹

La regulació de les comunicacions comercials ha estat, justament, una de les actuacions destacades del Ministeri durant el bienni. Va ser la tardor de 2011 quan es va aprovar el reglament que desenvolupava la llei audiovisual¹² per fixar les condicions dels espais d'autopromoció, telepromoció, patrocini i els límits perquè els operadors televisius puguin fer publicitat durant les retransmissions esportives. En aquest sentit, la regulació segueix l'exemple europeu per excloure els teletinformatius i altres espais d'actualitat de la possibilitat de ser patrocinats. No obstant això, en la línia de flexibilització de la normativa que ja apuntàvem l'anterior bienni, sobta l'escassa limitació per a les telepromocions, que s'han estès notablement entre els programes purament informatius. Encara sorprèn més, però, el silenci d'associacions i institucions periodístiques sobre aquest greu atac a la separació deontològica entre publicitat i periodisme.¹³

Una altra de les polítiques de comunicació que s'ha començat a discutir a les acaballes del bienni 2011-2012 és el sistema de finançament de la cinematografia. La tardor de 2012 el Ministeri d'Educació, Cultura i Esport va posar en marxa una comissió de treball amb representants dels productors i dels operadors per revisar, entre altres qüestions, la inversió que els operadors han de fer anualment en produccions audiovisuals i

10. La vicepresidenta de la Comissió Europea, Neelie Kroes, va enviar una carta al ministre espanyol d'Indústria, José Manuel Soria, expressant la seva preocupació per la falta d'independència de la futura CNMC i el traspàs de competències d'aquesta al ministeri. Vegeu la missiva a *El País* (2013) [En línia]. www.webcitation.org/6GOIKHTtM

11. Vegeu MINISTERIO DE INDUSTRIA, ENERGÍA Y TURISMO (2013): "Expedientes sancionadores por infracción en materia audiovisual en los años 2005 al 2013" [En línia]. Madrid: Ministerio de Industria, Energía y Turismo. www.webcitation.org/6GOKcUdJ4

12. Reial decret 1624/2011, de 14 de novembre, pel qual s'aprova el Reglament de desenvolupament de la Llei 7/2010, de 31 de març, general de la comunicació audiovisual, en allò relatiu a la comunicació comercial televisiva (*BOE*, 07-12-2011).

13. Aquestes pràctiques gairebé no s'han estès a Catalunya. No obstant això, al web del Consell de l'Audiovisual de Catalunya es poden consultar alguns dels requeriments fets per l'autoritat reguladora a operadors d'àmbit estatal sobre l'ús de determinades tècniques publicitàries. Un estudi del Consell Audiovisual d'Andalusia detecta que una bona part de la població confon la publicitat amb la resta de la programació. Vegeu CONSELL AUDIOVISUAL D'ANDALUSIA (2013): "El 80% de los andaluces dice confundir en muchas ocasiones la publicidad con el resto del contenido de la programación en televisión" [En línia]. Sevilla: Consejo Audiovisual de Andalucía. www.webcitation.org/6GONECZum

de cinema. Es tracta del 5% dels ingressos de l'any anterior, que la llei audiovisual de 2010 ja va flexibilitzar notablement en introduir entre els supòsits d'inversió les sèries en emissió per televisió (*El Mundo*, 21-11-2012, pàg. 70).¹⁴

3. Les polítiques de comunicació a Catalunya

A l'anterior edició d'aquest informe apuntàvem algunes de les principals línies d'actuació que Convergència i Unió volia dur a terme en arribar al Govern el desembre de 2010. Efectivament, la reforma del model de govern de la CCMA o l'aplicació dialogada de la llei del cinema han estat algunes de les principals iniciatives liderades per l'executiu català durant el bienni 2011-2012, en què la delicada situació financera de les institucions públiques ha tingut efectes notables sobre les polítiques de comunicació. Els eixos estratègics del Govern en aquest àmbit han seguit una línia semblant després de la nova victòria de CiU a les eleccions anticipades de novembre de 2012.

En paral·lel a la reducció de les majories necessàries per escollir els responsables de la CCMA, la llei va modificar el sistema de majories intern per prendre decisions al si de la corporació pública

3.1. Nova reforma del sector audiovisual

L'audiovisual era un dels sectors en què el nou Govern català volia introduir modificacions al principi de la legislatura. Ho volia fer conjuntament amb altres reformes, però, finalment, l'executiu va separar aquest àmbit d'altres matèries i el Parlament va acabar aprovant la Llei 2/2012, del 22 de febrer, de modificació de diverses lleis en matèria audiovisual, amb els vots a favor de CiU, l'abstenció del Partit Popular de Catalunya (PPC) i els vots contraris de la resta de grups (*DOGC*, 27-02-2012). Emparant-se en la situació econòmica i la necessitat d'una gestió més eficient, la norma simplificava notablement els òrgans directius de la CCMA i el sistema de majories que el regia. Reduïa de 12 a 6 els membres del Consell de Govern i de 21 a 16 els del Consell Assessor de Continguts i Programació. A més, eliminava la figura del director general i en traspassava les competències al president del Consell de Govern, que esdevenia així el màxim executiu.

Alhora, la reforma de la llei de la CCMA reduïa les majories necessàries per escollir aquests càrrecs. En una primera votació calia una majoria reforçada de dos terços de la cambra. Si no s'assolia, en la mateixa sessió es podria fer una segona votació, en què bastaria la majoria absoluta. És la mateixa fórmula introduïda el 2010 pel "Govern d'entesa", si bé en aquella ocasió se circumscribia només a la substitució sobrevinguda d'un dels membres del Consell de Govern i no valia pas per tots els casos.¹⁵

En paral·lel a la reducció de les majories necessàries per escollir els responsables de la CCMA, la llei va modificar el sistema de majories intern per prendre decisions al si de la corporació pública. Abans d'aquesta reforma, els nomenaments de càrrecs directius i l'aprovació de pressupostos o del contracte programa requerien una majoria de dos terços del Consell de Govern. Des de febrer de 2012, si aquesta majoria no s'aconsegueix en una primera votació és suficient una majoria absoluta en segon sufragi, amb vot de qualitat del president en cas d'empat.

14. Sobre aquesta qüestió o sobre la supressió del cànon digital vegeu el capítol "El sector cinematogràfic" d'aquest mateix informe.

15. Vegeu el capítol "Les polítiques de comunicació" de l'*Informe de la comunicació a Catalunya 2009-2010*.

**La llei òmnibus
va reduir el ple
del CAC de deu a
sis membres i va
introduir canvis
en els mecanismes
per a la seva
elecció**

Tenint en compte aquests canvis, el reforçament del poder del president del Consell de Govern i l'opció que sigui escollit amb la majoria que doni suport al Govern han suposat la possibilitat d'aplicar una llei semblant a la de 1983, abans de la suposada desgovernamentalització dels mitjans públics que pretenia la llei de 2007.

Amb aquest panorama, i abans de triar els nous consellers de la CCMA, CiU i PPC van signar un acord sobre els mitjans públics en el qual es repartien la presidència i la vicepresidència de l'ens (*El Punt Avui*, 20-03-2012, pàg. 4). El pacte descrivia¹⁶ una sèrie de directrius per a la CCMA ja previstes a la normativa vigent, però el més simptomàtic fou l'expressió de la voluntat de tots dos partits perquè els òrgans de govern de la Corporació —per llei independents de qualsevol interferència externa— es regissin pel consens entre els seus membres.

Tanmateix, els equilibris polítics van fer que el nou Consell de Govern de la CCMA fos escollit l'abril de 2012 per una àmplia majoria parlamentària, superior als dos terços, bàsicament amb el suport de CiU, PPC i el Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC), més enllà de la majoria que donava suport al Govern. Prèviament, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) havia emès un informe sobre la idoneïtat dels consellers (CAC, 2012). Com ja havia passat en el procés de nomenament de 2008, l'autoritat audiovisual va lamentar un cop més l'existència de “quotes de partit” i “criteris d'oportunitat i d'estratègia política” en l'elaboració de la llista de candidats.¹⁷ El regulador ho podia denunciar, però tenia escassa capacitat per anar més enllà, atès que la llei només li demana el parer sobre “la idoneïtat i capacitat per ocupar el càrrec” de cadascun dels candidats.

En sis anys, la llei de la CCMA ha estat reformada tres vegades (2007, 2010 i 2012) i en podria arribar una quarta. L'executiu planteja —i també el seu soci parlamentari Esquerra Republicana de Catalunya— una nova reforma amb l'argument de reflectir el pluralisme de la legislatura iniciada el 2012 i de desgovernamentalitzar encara més la corporació, establint-ne la dependència funcional del Parlament en comptes del Govern (*Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, Sèrie P, 13-03-2013). El primer element suposaria, de facto, carregar-se el principi de separació de mandats entre el Parlament i la CCMA i el segon implicaria equiparar la independència de la corporació a la del CAC.

Precisament, l'organisme regulador també va ser objecte de la reforma audiovisual de 2012. La llei Òmnibus va introduir canvis en el nombre de membres del CAC i en els mecanismes per a la seva elecció. D'una banda, i com a principal modificació, va reduir el ple del Consell de deu a sis membres emparant-se de nou en l'austeritat. De l'altra, amb la reforma el Parlament assumia la competència de triar el president del CAC. Ara bé, les majories necessàries per escollir tant els consellers com el seu president serien anàlogues a les descrites per a la CCMA: dos terços de la cambra parlamentària en una primera votació i majoria absoluta —és a dir, majoria governamental— en segon sufragi.

Poc després de la promulgació de la llei, el fins llavors president del CAC, Ramon Font, nomenat el 2009 per un període de sis anys, va dimitir per “facilitar l'adequació de la institució a la legalitat vigent”, perquè

16. Vegeu TURULL I NEGRE, Jordi; MILLO I ROCHER, Josep Enric (2012): “Acord per uns mitjans públics de comunicació audiovisual de la Generalitat de Catalunya al servei de l'interès general, el pluralisme i compromesos amb Catalunya” [En línia]. Barcelona: 19 de març. www.webcitation.org/6Gwmxc9zN

17. Brauli Duart (escollit més tard president), Núria Llorach i Antoni Pemán (tots tres proposats per CiU); Xavier Guitart i Josep Vilar (pel PSC) i Armand Querol (escollit vicepresident i proposat pel PP). En la llista analitzada pel CAC també apareixia Josep Puigbó, proposat per CiU, però la formació nacionalista va retirar la seva candidatura en arribar a un acord també amb el PSC.

tots els seus membres poguessin ser triats pel Parlament (*El Periódico*, 21-06-2012, pàg. 24). El 30 de juny següent finalitzava el mandat de tres consellers del CAC (Josep Micaló, Santiago Ramentol i Dolors Comas), de manera que, d'acord amb la nova llei, només calia que el Parlament escollís dos nous consellers,¹⁸ un dels quals exerciria com a president.

Traslladant al CAC l'acord assolit a la CCMA, CiU i PPC van presentar la candidatura conjunta de Roger Loppacher, fins llavors vicepresident de la CCMA, i Daniel Sirera, expresident del PPC. Iniciativa per Catalunya Verds - Esquerra Unida i Alternativa (ICV-EUiA) i Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) van postular el professor Salvador Alsius. CiU i PPC van fer avançar la seva proposta en segona votació, en no assolir-se en primer terme la majoria reforçada requerida —PSC, Solidaritat Catalana per la Independència i Ciutadans s'hi van abstenir i ICV-EUiA i ERC hi van votar en contra—.

Amb això, per primer cop a la història el president de l'organisme regulador del sector audiovisual a Catalunya, Roger Loppacher, va ser escollit pel Parlament. A efectes pràctics, però, ho va ser gràcies a la mateixa majoria que l'hauria situat en el càrrec abans del canvi de la llei, la que donava suport al Govern.

D'altra banda, la renovació de membres va deixar el CAC sense cap periodista. No ho considerem un requisit indispensable per a tots els consellers, tractant-se d'un organisme amb competències més enllà de l'exercici del periodisme i amb un alt component jurídic i administratiu. Això no obstant, contrasta aquesta absència amb la característica que sí comparteixen, un cop més, tots els consellers: haver estat diputats o alts càrrecs de l'administració amb una adscripció política més o menys evident.

En darrer terme, al marge dels canvis a la CCMA i el CAC, la llei Òmnibus va incloure modificacions de cinc articles de la regulació audiovisual catalana de 2005.¹⁹ Així, va atorgar a la Generalitat la capacitat de protecció activa de l'espectre per exercir les potestats d'inspecció, control i sanció de la prestació de serveis de comunicació audiovisual en els casos d'emissions il·legals sense títol habilitant. A més, va ampliar el règim sancionador perquè l'administració catalana pogués perseguir no només els operadors il·legals, sinó també els que facilitessin les emissions il·legals, com a difusors, com a distribuïdors o com a propietaris dels immobles des d'on es fes la difusió. El Govern espanyol va portar al Tribunal Constitucional aquestes modificacions i, després que en un primer moment se'n suspengués l'aplicació (*Ara*, 12-12-2012, pàg. 8), tornen a estar vigents des del març de 2013, pendents de sentència definitiva (*BOE*, 04-03-2013).

Per acabar, la reforma audiovisual també va introduir la possibilitat que els operadors audiovisuals poguessin emetre continguts per encàrrec de les administracions públiques, una opció fins ara limitada a la publicitat. La norma també va modificar la llei de 2005 per introduir "els principis de simplificació administrativa, menor restrictivitat i lliure competència" en els dictàmens del CAC.

Al marge dels canvis a la CCMA i el CAC, la llei òmnibus va incloure modificacions de cinc articles de la regulació audiovisual catalana de 2005

18. S'hi mantenien en el càrrec els consellers Carme Figueras, Elisenda Malaret, Esteve Orriols i Josep Pont. En aquell moment hi havia dues vacants que no havien estat cobertes des de juny de 2010.

19. Llei 22/2005 de 29 de desembre, de la comunicació audiovisual de Catalunya (*DOGC*, 03-01-2006). Sobre aquesta qüestió vegeu també els capítols "La ràdio" i "La comunicació local" d'aquest mateix informe. Les modificacions legislatives també van incloure referències a les emissions publicitàries a Catalunya Ràdio, que veurem en l'apartat següent.

**Un informe
signat per una
cinquantena
d'investigadors
alertava
dels perills
d'“aprimar”
la corporació
i demanava
“valorar amb rigor
la situació” per
mantenir el model
de servei públic**

3.2. Les polítiques de comunicació sota els efectes de l'austeritat

Com és sabut, un dels reptes que ha hagut d'afrontar la Generalitat de Catalunya durant el bienni ha estat l'agudització de la crisi econòmica en forma de crisi financera de les administracions públiques. Aquesta situació ha posat en escac les polítiques que depenen de les seves aportacions pecuniàries. Una de les principals afectades ha estat la contribució a la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. En paral·lel a la notable caiguda dels ingressos publicitaris, l'aportació pública a la CCMA va passar de 329 milions d'euros el 2010 a 300 milions el 2011 i 262,5 milions el 2012. El canvi de Govern del final de 2010 i la manera com aquest va afrontar la situació econòmica, doncs, hi va tenir una incidència cabdal (FERNÁNDEZ ALONSO, GUIMERÀ I ORTS, FERNÁNDEZ VISO, 2012). En compareixença parlamentària el novembre de 2011, el llavors portaveu del Govern, Francesc Homs, reconeixia els esforços realitzats fins al moment a la corporació, però advertia de la necessitat de reduir novament l'aportació pública. Per fer quadrar el pressupost, Homs va proposar la supressió de dos dels sis canals de TVC, una intervenció que posava en dubte l'autonomia de decisió de l'ens (*Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, Sèrie C, 25-01-2011). Segui com sigui, gairebé un any més tard, amb canvis de llei i de directius pel mig,²⁰ la CCMA va anunciar la supressió del canal per a joves 3XL, la unió de l'infantil Super3 amb el cultural 33 i el cessament de les emissions d'iCat a l'FM.²¹ A més d'aquestes mesures, els impactes de la reducció pressupostària s'han percebut en altres àrees: retallades de sous i càrrecs directius (-35 milions d'euros entre 2008 i 2012), tancament de les emissions per satèl·lit (-0,8 milions), absorció de les empreses tecnològiques de la CCMA per TVC, compra de produccions alienes i associades (-8,23 milions i -15 milions respectivament entre 2008 i 2012), coproduccions (-2 milions el 2012) i inversions tècniques (-9 milions d'euros des de 2008). Aquesta situació ha portat els treballadors de la corporació a dur a terme diverses mobilitzacions durant el bienni, especialment des que es va conèixer l'encàrrec de la CCMA a PricewaterhouseCoopers d'un pla estratègic de viabilitat (FERNÁNDEZ ALONSO, 2012).

Les conseqüències que podien tenir les reduccions de pressupost de la CCMA van provocar també reaccions des de l'acadèmia. Un informe signat per una cinquantena d'investigadors alertava dels perills d'“aprimar” la corporació i demanava “valorar amb rigor la situació” per mantenir el model de servei públic —tot i les reduccions pressupostàries, TV3 s'ha mantingut líder d'audiència—. Segons l'informe, l'ens públic tenia uns costos per sota de la mitjana europea i una rendibilitat social i eficiència superiors a la dels grups audiovisuals espanyols (DIVERSOS AUTORS, 2012).

Amb aquest rerefons econòmic agafava més importància la modificació introduïda a la llei de la CCMA el 2012 sobre el finançament amb publicitat. Si la norma de 2007 apuntava que la corporació havia d'establir les condicions per reduir progressivament l'emissió de comunicacions comercials, el 2012 es va afegir que “en el cas de les emissores de ràdio, la reducció progressiva de la publicitat ha de tendir cap a la desaparició” (DOGC, 27-02-2012). Aquest redactat no estava al projecte de llei. Es va

20. Després del seu nomenament, Brauli Duart va proposar un nou organigrama. Va decidir substituir la periodista Mònica Terribas de la direcció de TV3 per Eugeni Sallent, fins llavors director de RAC1 i vinculat anys enrere a Catalunya Ràdio com a gerent de l'emissora. A la ràdio pública hi va arribar Fèlix Riera, procedent de l'Institut Català de les Empreses Culturals i membre del Comitè de Govern d'Unió Democràtica de Catalunya. El fins llavors director de Catalunya Ràdio, Ramon Mateu, va romandre a la CCMA com a director d'Estratègia i Marca.

21. Correspon al Govern de la Generalitat decidir quin ús dona a les freqüències que emprava iCatFM. De moment s'hi emet un senyal per impedir-ne l'ocupació il·legal, tot i que ja hi ha hagut algun cas (*Ara*, 09-01-2013, pàg. 55).

incorporar en el procés d'esmenes a proposta del PPC, llavors soci del Govern, d'acord amb les històriques i insistents demandes de l'Associació Catalana de Ràdio²² (*Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*, 29-12-2011). Si bé l'acotació no inclou un calendari d'aplicació, sobta la seva inclusió a la llei, sobretot si tenim en compte que el portaveu del Govern, Francesc Homs, va afirmar que mentre durés la situació econòmica adversa no es trauria la publicitat —que és competència del Consell de Govern de la CCMA—. Mesos més tard, es va conèixer que l'executiu havia encarregat a la consultora Deloitte un estudi per analitzar la possibilitat de crear un impost per finançar la CCMA, semblant al cànon que existeix en altres països d'Europa, però no se n'ha proposat cap aplicació (*La Vanguardia, Viure a Barcelona*, 10-10-2012, pàg. 7).

Durant el bienni 2011-2012, els efectes de les mesures d'austeritat també s'han notat sobre altres polítiques públiques en l'àmbit de la comunicació. És el cas del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura. El 2011 el Govern va reduir les seves aportacions a l'organisme en un 45% i, com a conseqüència, a partir de l'any següent el Baròmetre va passar de sis onades a tres i de 30.000 enquestes a 20.000. A més, els seus estudis van deixar de cobrir el territori balear, després que el 2010 ja havien deixat d'analitzar el País Valencià (FERNÁNDEZ ALONSO, GUIMERÀ I ORTS, FERNÁNDEZ VISO, 2012). La viabilitat del projecte, però, no estava garantida i per això al final de 2012 la Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura, impulsora del Baròmetre, va anunciar un acord amb l'Estudi General de Mitjans (EGM) per operar plegats a partir de gener de 2013. Aquest conveni suposava la fusió de tots dos estudis en l'EGM Baròmetre Catalunya. L'operació permetrà una ampliació de la mostra de l'EGM a casa nostra, publicant una única xifra d'audiència amb la metodologia emprada fins ara per l'EGM, però amb la intenció d'oferir una millor radiografia del consum mediàtic a Catalunya (FUNDACC, 2012).

De manera semblant, l'autoritat reguladora del sector audiovisual, el CAC, també ha vist reduït el seu pressupost gairebé a la meitat durant el període: de 10,67 milions d'euros el 2010 a 8,55 milions el 2011 i a 5,6 milions el 2012 (FERNÁNDEZ ALONSO; GUIMERÀ I ORTS; FERNÁNDEZ VISO, 2012). El president de l'organisme fins a mitjan 2012, Ramon Font, va assegurar que no podia garantir el servei de l'ens si es retallava més el pressupost. El seu successor, Roger Loppacher, defensava la possibilitat de fer més amb menys i assegurava que "el CAC manté les funcions amb la meitat de diners", si bé no valorava les condicions del seu exercici (*Ara*, 25-10-2012, pàg. 44).

Igualment, les conseqüències de la conjuntura econòmica, però també diverses actuacions polítiques i judicials, han determinat l'evolució de l'emissora COMRàdio durant el bienni. Abans del concurs de freqüències de 2006 convocat pel CAC, el govern tripartit en va reservar 22 per a l'emissora de la Diputació de Barcelona. L'Associació Catalana de Ràdio va recórrer la decisió i l'abril de 2011 el Tribunal Superior de Justícia va estimar la petició anul·lant l'assignació d'aquestes freqüències.²³

Poc després, i com a conseqüència dels resultats de les eleccions municipals de maig de 2011, la Diputació de Barcelona va passar a estar presidida per primer cop a la seva història per Convergència i Unió. El

El CAC ha vist reduït el seu pressupost gairebé a la meitat durant el període: de 10,67 milions d'euros el 2010 a 8,55 milions el 2011 i a 5,6 milions el 2012

22. ESCACC (2011): "L'ACR continua la pugna per la publicitat de les ràdios" [En línia]. Barcelona: Escacc, 17 de maig. www.webcitation.org/6GbXVYF46

23. Per a més informació vegeu el capítol "La ràdio" d'aquest mateix informe.

Taula 1. Ajuts atorgats pel Departament de la Presidència, en euros (2011–2012)

Línies d'ajut	2011	2012
Ajuts estructurals a premsa en paper	1.695.224,94	3.162.200,68
Ajuts estructurals a premsa digital	328.458,00	839.185,35
Ajuts estructurals a emissores de ràdio	229.612,00	497.212,76
Ajuts estructurals a emissores de televisió	279.125,00	382.030,75
Subtotal ajuts estructurals	2.532.419,94	4.880.629,54
Ajuts a projectes d'empreses periodístiques de premsa en paper	1.954.754,00	1.918.667,62
Ajuts a projectes d'empreses periodístiques de premsa digital	624.900,00	761.500,00
Ajuts a projectes d'emissores de ràdio	493.700,00	567.000,00
Ajuts a projectes d'emissores de televisió	667.250,00	777.000,00
Ajuts a projectes d'associacions sense ànim de lucre	437.234,00	223.945,58
Subtotal ajuts a projectes	4.177.838,00	4.248.113,20
TOTAL	6.710.257,94	9.128.742,74

Font: Direcció General de Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya. Comunicació personal, febrer de 2013.

24. El maig de 2013 el CAC va convocar el concurs per adjudicar aquestes llicències (*DOGC*, 30–05–2013).

25. LA XARXA (2012): *La Xarxa, punt de partida de la plataforma multimèdia de suport als mitjans locals* [En línia]. Barcelona: Xarxa Audiovisual Local, 24 d'agost. www.webcitation.org/6GuRVXzIk. El març de 2011 va desaparèixer l'altra gran plataforma de distribució de continguts locals, Comunicàlia, en bona mesura com a conseqüència de la reducció d'aportacions de la Generalitat. Per a més informació vegeu el capítol "La comunicació local" d'aquest mateix informe.

26. Alhora, la primavera de 2011 es va produir el relleu de Saül Gordillo com a director de l'ACN per Joan Maria Claveguera, director de Catalunya Ràdio entre 1995 i 2002.

27. Si bé històricament els mitjans espanyols s'havien oposat a l'existència d'ajudes a la premsa, els anys de l'esclat de la crisi s'han succeït les peticions al Govern espanyol perquè es creïn ajuts a la premsa a escala estatal (*La Vanguardia, Viure a Barcelona*, 25–01–2012, pàg. 11). Al final de 2012, el PSOE va presentar una proposició no de llei al Congrés per instaurar un sistema d'ajuts als mitjans, encara no debatuda en el moment d'escriure aquestes línies (*Butlletí Oficial de les Corts Generals*, Congrés dels Diputats, Sèrie D, 21–12–2012).

desembre d'aquell any, al mateix temps que s'anunciaven canvis en la direcció de l'emissora, el Consell d'Administració de COMRàdio feia públic que renunciaria a emetre per les freqüències esmentades²⁴ (*El Periódico*, 30–12–2011, pàg. 68).

La temporada següent, a partir del 3 de setembre de 2012, COMRàdio canviava de nom i de plantejament: deixava de ser un mitjà finalista, abandonava les freqüències impugnades i passava a ser una plataforma de provisió de continguts per a les emissores locals, sota la marca La Xarxa.²⁵ Era una primera actuació en l'àmbit radiofònic que s'havia d'estendre als mitjans de la Xarxa Audiovisual Local (XAL), que feia anys que havien posat en marxa la Xarxa de Televisions Locals.

En paral·lel a aquests canvis iniciats per la Diputació de Barcelona, el Govern de la Generalitat de Catalunya, liderat per la mateixa formació política, havia endegat un procés per redimensionar l'Agència Catalana de Notícies (ACN). El 2011 va reduir-ne el pressupost un 20,6%, fins als 3.891.470 euros. La baixada corresponia a l'aportació pública, que seria d'uns 2,4 milions, un menys que el 2010. Després d'aquesta davallada, l'agència tancava les delegacions de París, Berlín i Nova York, finalitzava contractes temporals i reduïa efectius.²⁶ El 2012, l'executiu recomanava a l'agència que busqués més sinèrgies amb la XAL (FERNÁNDEZ ALONSO, GUIMERÀ I ORTS, FERNÁNDEZ VISO, 2012). No és estrany, per tant, que al començament de 2013 els responsables d'ambdues institucions acordessin "treballar en la mateixa direcció", tot afegint que l'economia portava "l'ACN i La Xarxa a confluïr perquè, de fet —asseguraven—, fan la mateixa tasca" (*El Punt Avui*, 21–02–2013, pàg. 45).

Una altra de les actuacions en matèria de polítiques de comunicació que s'ha vist afectada per la crisi econòmica és el suport als mitjans de comunicació en forma d'ajuts.²⁷ Amb el trasllat de competències des del Departament de Cultura, han retornat al Departament de la Presidència. Com s'observa a la taula 1, la quantia de les subvencions atorgades el bienni 2011–2012 és sensiblement inferior als 19,82 milions de 2010 (–66,15% el 2011). Tot i aquests descensos, el 2012 es va produir un significatiu augment d'un 36% del volum d'ajudes respecte de l'any

anterior. El creixement de 2012 podria ser només un miratge si es confirma la intenció del Govern de suprimir les línies d'ajuts a projectes per centrar-se només en les subvencions estructurals per a la promoció de la llengua catalana i l'aranès, que depenen de factors més objectius, com la difusió o audiència dels mitjans sol·licitants (*Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, Sèrie C, 08-02-2013).

Si bé les ajudes reglades són aquestes, són conegudes les demandes de regulació d'altres aspectes que també suposen un suport considerable per a determinats mitjans, com ara les subscripcions en bloc, els encàrrecs editorials o la publicitat institucional. Aquesta darrera tenia una despesa prevista pel període 2011-2012 de 21,5 milions d'euros, lluny dels 53 milions del bienni anterior (*Expansión*, 15-12-2011, pàg. 6).

Una altra de les actuacions anuals destacades de la Generalitat de Catalunya en polítiques de comunicació és el suport a la producció audiovisual de l'Institut Català de les Empreses Culturals. Les partides pressupostàries d'aquest àmbit han patit una baixada considerable des de 2010: dels 16,73 milions d'aquell any als 14,04 de 2011 o als 7,31 de 2012. A diferència dels ajuts als mitjans, la davallada és constant i molt més pronunciada durant el bienni, fins arribar a un nivell inferior al de 2004. Destaca la desaparició del suport a l'exhibició i, especialment, la reducció de més d'un 50% del suport a produccions televisives o cinematogràfiques, amb efectes sobre més d'un any, ja que la seva execució s'allarga durant diversos exercicis, en paral·lel a la producció dels projectes subvencionats.²⁸

3.3. La política cinematogràfica i la llengua catalana

L'aplicació i el desenvolupament reglamentari de la Llei del cinema de Catalunya era una de les principals qüestions heretades que havia d'escometre el nou Govern sorgit dels comicis de novembre de 2010. Durant la campanya electoral, CiU havia advocat pel diàleg amb distribuïdors i exhibidors, tot garantint la presència del català al cinema.

D'aquesta manera, durant el bienni l'executiu català no ha desplegat el reglament d'aplicació de la llei cinematogràfica, ni tampoc les quotes ni les sancions previstes. En canvi, la tardor de 2011 va signar un acord amb les distribuïdores de cinema i amb el Gremi d'Exhibidors, emparant-se en el que la llei preveu. La Generalitat es comprometia a invertir 1,4 milions d'euros el 2012 en doblatge, còpies i promoció de 25 films d'estrena dels grans estudis nord-americans. Segons la projecció del Departament de Cultura, el 2012 s'aconseguirien 1,5 milions d'espectadors de cinema en català i s'assoliria, en global, una quota de l'11% (i d'un 25% el 2014 i d'un 35% el 2017). La realitat, però, va ser diferent. Després de la sotragada del bienni 2009-2010, l'any 2012 certament van augmentar els espectadors de cinema en català, si bé encara lluny de les expectatives que el mateix Govern havia plantejat: 828.409 espectadors, un 4,39% del total —xifra semblant als 832.028 assolits el 2005, que llavors representaven un 3,2% del conjunt— (*El Punt Avui*, 25-03-2013, pàg. 26).²⁹

Les partides pressupostàries de suport a la producció audiovisual han patit una baixada considerable: dels 16,73 milions de 2010 als 14,04 de 2011 o als 7,31 de 2012

28. Per a més informació vegeu el capítol "El sector cinematogràfic" d'aquest mateix informe. En paral·lel a aquests ajuts, no podem oblidar els atorgats per la Unió Europea dins del programa Media. Entre 2007 i 2012 el sector audiovisual català ha rebut 14,6 milions d'euros, uns 2,4 anuals, que representen el 30% del total d'inversió a Espanya. El 2011 el total d'ajuts va ser de 1.300.779,83 euros, i el 2012, de 2.255.373,78 euros. Font: MEDIA ANTENA CATALUNYA (2013) [En línia]. www.webcitation.org/6H8MSVXFA

29. Per a més informació vegeu el capítol "El sector cinematogràfic" d'aquest mateix informe i de les seves edicions anteriors.

El desembre de 2012, el Tribunal Suprem donava la raó a ACPV i denegava a la Generalitat Valenciana la capacitat per precintar repetidors i imposar multes

D'aquesta manera, si bé la llei del cinema no s'acabava de desplegar i seguia pendent de resolució el recurs contra ella presentat pel PPC al Tribunal Constitucional, el juny de 2012 va ser la Comissió Europea qui en posava en dubte la redacció.³⁰ Les autoritats comunitàries consideraven contrària a la normativa europea una llei que obligava a subtitular o doblar al català el 50% de les còpies dels films europeus amb 16 o més còpies distribuïdes, però que n'eximia les produccions en versió original en espanyol. Aquesta excepció, a parer de la Comissió, era discriminatòria per a la resta de produccions europees. L'executiu comunitari donava dos mesos a l'Estat espanyol perquè modificqués aquesta normativa, però no hi ha hagut cap canvi en la llei.

3.4. La reciprocitat dels canals públics de televisió del domini lingüístic

A l'*Informe de la comunicació a Catalunya 2009–2010* deixàvem la reciprocitat d'emissions de les televisions públiques dels territoris de parla catalana en una situació complicada al País Valencià. Aquesta comunitat ha protagonitzat també els principals esdeveniments durant el bienni 2011–2012.

L'any 2011 començava amb el cessament de les emissions de TV3 mitjançant els repetidors d'Acció Cultural del País Valencià (ACPV). L'entitat, ofegada pels 890.000 euros en sancions imposades per la Generalitat Valenciana des de 2007, va engegar una campanya de mobilitzacions ciutadanes amb una recollida de signatures per tramitar una iniciativa legislativa popular (ILP). Un total de 651.650 persones van donar suport a la proposta liderada per ACPV, que es va debatre al Congrés dels Diputats el setembre de 2011. Tenia per objectiu que el Govern espanyol garantís la recepció de les emissions de ràdio i televisió autonòmiques en llengües minoritàries en altres comunitats que compartissin la llengua (*Butlletí Oficial del Congrés dels Diputats*, Sèrie B, 08–08–2010).

El setembre de 2011 es va admetre a tràmit la ILP, però la convocatòria d'eleccions la va traslladar a la legislatura següent. En ser una iniciativa popular no va decaure, però sí que va necessitar un nou debat de totalitat. En aquesta segona ocasió, el setembre de 2012, el Partit Popular va canviar de posició. Un any abans, quan estava a l'oposició, s'havia abstingut. Dotze mesos després, amb majoria absoluta, va rebutjar la ILP que hauria facilitat el retorn de les emissions de TV3 al País Valencià (*El Temps*, 18–09–2012, pàg. 49).

Les actuacions d'ACPV, però, no havien seguit només la via política. Arran del tancament de repetidors i de les sancions rebudes, l'entitat havia portat el cas a la justícia. Cinc anys més tard, el desembre de 2012, el Tribunal Suprem donava la raó a l'associació cultural i denegava a la Generalitat Valenciana la capacitat per precintar repetidors i imposar multes.³¹ La sentència estimava que ACPV reemetia el senyal d'una televisió que comptava amb llicència per emetre al territori d'origen i, per tant, en tractar-se d'emissions "supraautonòmiques", la qüestió era competència de l'Estat i no de l'autonomia. L'executiu valencià va

30. COMISSIÓ EUROPEA (2012): "Mercado interior: la Comisión actúa para garantizar la distribución de películas europeas en Cataluña" [En línia]. Brussel·les: Comissió Europea, 21 de juny. www.webcitation.org/6H8LSRHLv

31. TRIBUNAL SUPREMO (2012) [En línia]. www.webcitation.org/6G18bWJmV

anunciar de seguida que acatava el dictamen, que deixava sense efecte les seves actuacions, sancions incloses.

No obstant això, la sentència no permetia automàticament la represa d'emissions d'ACPV, que s'exposava a sancions per part de l'Estat. S'obria, això sí, un clima propici a un acord de reciprocitat, que arribaria mesos després, en el moment d'escriure aquest capítol. L'abril de 2013 els governs valencià i català acordaven l'intercanvi recíproc d'emissions de les seves televisions públiques. Això sí, l'executiu valencià supeditava l'entesa a l'obtenció d'un tercer múltiplex de TDT i al respecte de les anomenades senyes d'identitat valencianes, fet que estén molta incertesa sobre la possible reciprocitat (*Diari de Girona*, 05-05-2013, pàg. 30).

En el marc d'aquestes polítiques, la tardor de 2012 encara va tenir més moviment amb el tancament del canal per satèl·lit d'IB3 per reduir els costos de la televisió pública balear. Aquest fet deixava el Principat sense les emissions illenques. Tot i això, el director general de l'ens IB3 assegurava que a les Balears se seguirien veient els canals catalans fruit de l'acord de reciprocitat signat (*Diari de Balears*, 19-10-2012, pàg. 8).

Tot i el tancament del canal per satèl·lit d'IB3, que deixava el Principat sense les emissions illenques, el director general de l'ens IB3 assegurava que a les Balears se seguirien veient els canals catalans fruit de l'acord de reciprocitat signat

3.5. L'actuació del Consell de l'Audiovisual de Catalunya

El bienni 2011-2012 ha deixat diverses actuacions del CAC que mereixen la nostra atenció, al marge d'allò ja explicat. El període començava amb l'aprovació el març de 2011 de la instrucció que limitava la presència de comunicacions comercials a la ràdio pública. Establia un topall de sis minuts per hora de rellotge, deu minuts en el cas de ràdios municipals de localitats de menys de 20.000 habitants (*DOGC*, 30-03-2011).

Més endavant, ja el 2012, el CAC tornava a desplegar la seva capacitat reguladora per aprovar una instrucció en què fixava el procediment de comunicació prèvia pel qual es regeixen tots els serveis de comunicació audiovisual mitjançant sistemes de transmissió altres que l'espectre radioelèctric com, per exemple, el cable, que ja està liberalitzat i en què no cal optar a cap tipus de llicència (*DOGC*, 15-05-2012). També en l'àmbit normatiu, però en el seu paper de promotor d'actuacions liderades pel sector, destaca la promoció d'un acord d'autoregulació dels principals operadors televisius catalans per evitar les pujades sobtades de so durant els talls publicitaris (*Ara*, 26-09-2012, pàg. 44).

Al marge d'aquestes intervencions, l'autoritat audiovisual n'ha dut a terme moltes altres de relacionades amb els continguts difosos pels prestadors o amb l'estructura del mercat. En aquest sentit, destaquem el procés pel qual el març de 2012 el CAC va autoritzar Emissions Digitals de Catalunya a arrendar el canal pel qual emetia 105TV a l'empresa propietària de Canal Català, per emetre una programació de contingut "bàsicament i principalment polític, econòmic i social". L'organisme independent va condicionar l'operació, entre altres qüestions, al fet que el nou operador no emetés programació local i que el titular de la llicència, l'empresa del Grupo Godó, assumís la responsabilitat editorial dels continguts difosos per Canal Català. Poc després d'establir aquestes exigències, Emissions Digitals de Catalunya va desistir de l'operació.³²

32. Vegeu CAC (2012) [En línia].
www.webcitation.org/6H6g9cDC7

Amb el rerefons de la crisi, hem assistit a una sèrie de mesures liberalitzadores dels sistemes de comunicació espanyol i català i de limitació dels mitjans públics que poden repercutir sobre el pluralisme i la qualitat democràtica de la societat

4. Conclusions

Amb més o menys contundència, la crisi econòmica ha estat esgrimida com a argument principal per justificar bona part de les polítiques de comunicació amb incidència a Catalunya durant el bienni 2011–2012. Indubtablement, la crisi financera de les institucions públiques ha estat un repte colossal per a unes polítiques força vinculades als pressupostos generals. No obstant això, amb el rerefons de la crisi, hem assistit a una sèrie de mesures liberalitzadores dels sistemes de comunicació espanyol i català i de limitació dels mitjans públics que poden repercutir sobre el pluralisme i la qualitat democràtica de la societat. En són una mostra la reforma del model de govern dels mitjans públics, les reduccions d'ingressos que afronten, la limitació pressupostària dels d'àmbit autonòmic o la seva possible privatització. En un altre vessant, no deixa de sorprendre la falta de voluntat de creació d'una autoritat audiovisual espanyola equiparable a les de l'entorn europeu, la considerable reducció del pressupost de l'organisme competent a Catalunya, la laxitud de la regulació de diverses tècniques publicitàries o la decisiva intervenció governamental que ha permès una major concentració de la propietat televisiva estatal.

En l'àmbit català, amb unes dinàmiques i estructura pròpies i amb un nou context polític des de la manifestació de la Diada de 2012 i les posteriors eleccions al Parlament, sembla del tot necessari el disseny d'una estratègia més enllà de la resposta obligada a una situació econòmica adversa. Atès el protagonisme rellevant en la recuperació nacional que han jugat en democràcia les polítiques de comunicació, revifa la seva importància per religar la fortalesa i l'arrelament social del sistema comunicatiu existent amb els canvis necessaris que en garanteixin el futur en un entorn econòmic i tecnològic diferent.

5. Referències

COMISIÓN NACIONAL DE LA COMPETENCIA (CNC) (2012): Resolución Epdte.C-0432/12 Antena 3 / La Sexta [En línia]. Madrid: Comisión Nacional de la Competencia. 13 de juliol. www.webcitation.org/6GYgTY7BB

COUNCIL OF EUROPE (2013): Resolution 1920 (2013). The state of media freedom in Europe [En línia]. Brussel·les: Council of Europe, 24 de gener. www.webcitation.org/6GQ31MUJ9

CONSELL DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA (CAC) (2012): Acord 39/2012, de 21 de març, del ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya [En línia]. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya. 21 de març. www.webcitation.org/6GZ3UgCb3

DIVERSOS AUTORS (2012): *La necessitat de valorar amb rigor el servei públic de la CCMA i la seva fragilitat*. [En línia]. Octubre. www.webcitation.org/6Gd1Jsgu9

FERNÁNDEZ ALONSO, Isabel (2012): "Crisis financiera y medios públicos en España. Impacto de los recortes presupuestarios en las radiotelevisiónes públicas autonómicas históricas

(2008–2012)”. *Derecom* [En línia]. Madrid. Núm. 12.
www.webcitation.org/6Gf1VAsdY

FERNÁNDEZ ALONSO, Isabel; GUIMERÀ I ORTS, Josep Àngel; FERNÁNDEZ VISO, Ana (2012): “Impacto de la crisis económica en las políticas de comunicación de la Generalitat de Cataluña (2011)”. *Derecom* [En línia]. Madrid. Núm. 8.
www.webcitation.org/6Gf0VJuJv

FUNDACC (2012): *L’AIMC i FUNDACC creen l’EGM Baròmetre Catalunya* [En línia]. 13 desembre 2012.
www.webcitation.org/6GncBVhaC

GÓMEZ LUGO, Yolanda (2013): “Decreto ley versus ley parlamentaria: notas sobre el uso de la legislación de urgencia”. *Eunomia. Revista en Cultura de la Legalidad*. València. Núm. 4, març–agost, pàgs. 102–117.

PARTIDO POPULAR (PP) (2011): *Programa electoral del Partido Popular* [En línia]. Madrid: Partido Popular.
www.webcitation.org/6HCu0qo1M

SARABIA ANDÚGAR, Isabel; SÁNCHEZ MARTÍNEZ, Josefina; FERNÁNDEZ ALONSO, Isabel (2012): “La externalización como estrategia de creación del tercer canal. El caso de la Televisión Autonómica de Murcia”. *Trípodos*. Barcelona. Vol. 1, núm. 29. pàgs. 101–115.